

Bava Kamma (60b)

אמר — **Rav Huna said:** — גדישים דשעורים דישראל הוו — **There were stacks of barley belonging to the Jews** — דהוו מטמרי פלשתים בהו — **in which Philistines were hiding.** וקא — **Is it permissible to save oneself through the destruction of someone else's property?** — [David] asked as follows: — שאלו ליה — [The Sanhedrin] sent back to him the following decision: — אסור להציל עצמו בממון חבירו — **It is normally prohibited for a person to save himself through the destruction of someone else's property;** — [ומלך] פירך לעשות לו דרך — **but you, you are a king!** — אכל אתה מלך אתה — **[And a king] may break through fences around another's property to make a path for himself and his armies** — ואין מוחין בגדו — **and no one may protest against him.**

The Gemara raises a difficulty with the third answer:

בשלמא למאן דאמר למקלי — **All is well according to the one who says that David wanted to burn the stacks;** — היינו דכתיב, וימצאב בתוך-החלקה ויצילה — **that is why it is written: He made a stand in the middle of the portion and he saved it.** Since the Sanhedrin told David that he was not allowed to burn the stacks (if not by dint of royal privilege) it is as if the warrior who conveyed the halachic decision saved the stacks from being burned. — אלא למאן דאמר לאחלופי — **However, according to the one who says that David wanted merely to switch the Jewish-owned barley stacks for the Philistine-owned lentil stacks,** — מאי, ויצילה — **what does the verse mean when it says: and he saved it?** — דלא שבק להו לאחלופי — **It means simply that he did not permit them to make the switch.**

Kesubos (19a)

אמר רב חסדא — **Rav Chisda said:** — קסבר רבי מאיר — **R' Meir holds that** — עדים שאמרו להם — **if witnesses were told, “Sign falsely and you will not be killed, but if you refuse to sign you will be killed,”** — יהרגו ואל יחתמו שקר — **they should allow themselves to be killed rather than sign falsely.** Therefore, when they say that they signed under mortal duress they incriminate themselves. — אמר ליה רבא — **Rava said to [Rav Chisda]:** — השתא אילו אתו לקמן לאמלוכי — **Now, if they had come before us (the court) while under duress to consult with us,** — אמרינו להו זילו חתומו — **we would certainly have told them, “Go sign the false note and do not be killed”** — — דאמר מר — **for the master said:** — אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש — **You have nothing that stands in the way of mortal danger** — אלא עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים — **except for idol worship, illicit relations, and murder** — השתא דחתמו אמרינו להו — **now that they signed, can it be that we tell them, “Why did you sign?”**

Yerushalmi Avodah Zarah (2:2)

לא סוף דבר שאמר לו — **We may not cast aside one life for another life.** — ואין דוחין נפש מפני נפש — **It is not the end of the matter where one said to him, “Kill so-and-so”;** — הרוג את איש פלוני — **rather, even if one said to him, “Plunder so-and-so.”**

רש"י - ויצילה, שלא ישרפוה הואיל ואסור להציל את עצמו בממון חבירו.

תוספות - איבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש.
רא"ש - אמרו ליה אסור להציל עצמו בממון חבירו אדעתא דליפטר אלא יציל עצמו וישלם.

מהר"ם שיק (יו"ד שמו) - צ"ל טעמא [דרש"י] משום דאמרינן בב"ק קיט. דהגוזל את חברו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ונפשו.

שלחן ערוך (חושן משפט שנט, ד) - אפילו הוא בסכנת מות וצריך לגזול את חבירו כדי להציל נפשו צריך שלא יקחנו אלא על דעת לשלם.

על דעת לשלם

שלחן ערוך הרב (ז, ב) - ...אלא על דעת לשלם כשתמצא ידו.
אמרי יעקב (מצמח צדק) - אף אם כעת אין לו ממה לשלם מפני שהוא עני מכל מקום מותר לו לקחת בתקוה שהוא מקוה שיוכל אחר זמן לשלם.
פתחי חושן (א, סקכ"א) - כשאין ידוע מי הוא בעל הממון ואף אם ירצה לשלם לא ידע למי... ס"ל [לשדה חמד] לא הותר אף בפיקוח נפש ולא דמי לעני שעל כל פנים לכשתמצא ידו יכול להשיב ליד בעלים... ועל כל פנים אפשר לסמוך על דברי המהר"ם שיק דלהלן שבמקום שאי אפשר מותר גם בלא על דעת לשלם.

חתמו שקר ואל תהרגו

רש"י (כתובות יט.) - הלכך כי אמרי נמי אנוסים היינו מחמת נפשות משונו נפשיהו רשעים.

רמב"ן (בשיטה מקובצת) - אע"ג דקיימא לן שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש אלא עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים מכל מקום דינא הוא דלקטלו ולא יחתמו שקר ומדת חסידות הוא ואי לא עבדי הכי משונו נפשיהו ברשיעי וקסבר רבי מאיר אפילו בכי האי גוונא אין אדם משים עצמו שאינו חסיד... ואיכא דאמרי רב חסדא אמר קסבר רבי מאיר מדינא נמי יהרגו ואל יחתמו שקר לפי שנמצא בברייתא חיצונית שלשה דברים אין עומדים בפני פקוח נפש ואלו הן ע"ג וג"ע וש"ד רבי מאיר אומר אף הגזל.

בנין ציון (ס"ל קסח) - ברור שגם בזה רש"י לשיטתו קאי דסבירא ליה דלרב חסדא הדין כן וכיון דגם בבבא קמא בהך מעשה דפלשתים יש פלוגתא דאמוראי מה היה השאלה ורק רב הונא הוא דמפרש ששאלו מהו להציל עצמו בממון חבירו יש לומר דרש"י ס"ל דרב הונא ס"ל כרב חסדא דמן הדין אסור להציל עצמו בממון חבירו ורבא דפלג על זה באמת מוקי הך דפלשתים בענין אחר.

חמוס את איש פלוני

מראה הפנים (ע"ז) - זהו כסברת רב חסדא בבבלי כתובות יט. דקאמר קסבר ר' מאיר עדים שאמרו להם חתמו שקר ואל תהרגו יהרגו ואל יחתמו שקר, אבל רבא דחי לה התם בפשיטות.
קרבן העדה (שבת יד, ד) - אסור לגזולו דחזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו ויבוא לידי שפיכת דמים.

נוול המת

בנין ציון (סי' קע) - לשיטת רש"י מה דאמרינן אסור להציל עצמו בממון חבירו הוא אפילו על מנת לשלם לבסוף ולשיטת התוספות והרא"ש לא אסור רק אם מציל עצמו על מנת שלא ישלם לבסוף ולפ"ז בנדון זה דלא שייך שישלם לבסוף דא"א לשלם למת את בזיונו גם לשיטת התוספות והרא"ש אסור להציל נפש בבזיון אחר.
מהר"ם שיק (יו"ד שמו) - הא דכתב דאסור לגזול שלא על מנת לשלם אפילו במקום סכנה היינו משום דבזה שלוקח שלא על מנת לשלם לית ביה פיקוח נפש... אבל אם היה אפשר לצייר שיהיה פיקוח נפש אם יטול על מנת לשלם בוודאי רשאי לגזול.

לצורך רפואה

שלחן ערוך הרב (ז, ב) - אסור... ואפילו לרפואת חולי שאין בו סכנה או להנצל בו מאנס שאנסו ביסורי הגוף שאין בהם סכנה מפני שהוא אסור של תורה ואין מתרפאים שלא במקום סכנה אלא באיסור דברי סופרים.
פתחי חושן (א, סקכ"ב) - מדברי הרמ"א בסימן שח סעיף ז משמע שמותר ליטול ממון חבירו כדי להציל ממונו מן ההפסד.
אמרי יעקב (ביאורים שם) - וצ"ל דס"ל להרב דשאני התם דהוי תנאי בית דין דכל שפגע בו היזק פתאום התנו הבית דין שהרשות בידו לקחת כליו של חבירו ולהציל את שלו... אולם אכתי דברי הרב צ"ע לענ"ד מדברי הט"ז (שנט, ב) דניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוניה... אולם י"ל דהט"ז מייירי דוקא היכא דהתשלומין הם בעין ומזכה לו וכמש"כ הרא"ש שם.